

Sv. Franjo Asiški u Hrvatskoj 1212. godine: Radovi s međunarodnoga znanstvenog skupa u prigodi osam stoljeća od dolaska sv. Franje u Hrvatsku i o počecima franjevačkoga reda među Hrvatima održanog u Splitu i Zadru 1. i 2. listopada 2012., u: Kačić. Zbornik Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja, sv. XLVI. – XLVII., Split, 2014. – 2015., 568 str.

Novi broj časopisa *Kačić* sadrži u pisanome obliku rezultate znanstvenoga skupa održanog povodom 800. obljetnice posjeta sv. Franje Hrvatskoj (1212. – 2012.), kao i osvrt na svečano molitveno slavlje u Splitu (Sustipan) povodom toga događaja.

U prvome dijelu zbornika sadržan je »Proslov« (9–10) iz pera urednika časopisa fra Hrvatina Gabrijela Jurišića. Potom slijede »Pozdravni govori« (11–21) održani u Splitu i Zadru (fra Ljudevit Antun Maračić, provincijal Provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca; fra Joško Kodžoman, provincijal Provincije Presvetoga Otkupitelja; mons. dr. Ivan Ćubelić, generalni vikar Splitsko-makarske nadbiskupije; Ante Sanader, župan splitsko-dalmatinski; mons. Želimir Puljić, nadbiskup zadarski; fra Stanko Josip Škunca, gvardijan samostana sv. Frane u Zadru te dr. fra Josip Sopta, provincijal Franjevačke provincije sv. Jeronima i predsjednik Organizacijskog odbora simpozija).

Prvi tekst u ovom zborniku radova nosi naslov »Političke i društvene prilike u hrvatskim zemljama u sastavu Hrvatsko-ugarskog kraljevstva u XIII. stoljeću« (23–56), a potpisuje ga Anđelko Mijatović. Autor se posebno obazire na zemljopisni položaj i povezanost hrvatskih zemalja, ustroj Crkve, ratna događanja, pojavu Crkve bosanske, proces feudalizacije hrvatskoga društva, ali i na kulturno-umjetničke čimbenike u razvojnim sastavnicama tadašnje Hrvatske. »Crkvene prilike na europskom Zapadu i hrvatskoj obali za života sv. Franje Asiškoga i prvoga stoljeća razvoja franjevaštva« (57–66) tema su rada Slavka Kovačića. Fokus autorova istraživanja usmjeren je na razvoj i zamah crkvene obnove, ali i suprotno tome pojavu bogaćenja povezanu s jačanjem građanskog staleža, kao i na problem »katarskog« učenja koje, u konačnici, u hrvatskim krajevima nije naišlo na plodno tlo. Razmatra se položaj Crkve na hrvatskom prostoru u kontekstu političko-društvenih turbulencija u gradskim komunama te naglašava važnost djelovanja franjevaca, utjecaj kojih je već u prvoj polovici 13. stoljeća bio vrlo velik.

Josip Faričić razmatra problematiku »Dolaska sv. Franje Asiškoga na hrvatsku obalu u kontekstu pomorsko-geografskog sustava Jadrana« (67–90). U radu se donose vrijedni podatci o pomorsko-geografskim obilježjima istočnog Jadrana, ukazuje na srednjovjekovno umijeće navigacije, predočava u geografskom smislu putovanje sv. Franje Jadranom te promišlja koji je hrvatski grad mogao biti mjesto gdje je sv. Franjo čekao brod za put u Svetu Zemlju. Osnovne biografske podatke o trideset franjevaca na glasu svetosti koji su živjeli u 13. i 14. stoljeću donosi Hrvatini Gabrijel Jurišić u radu »Prvi franjevački plodovi svetosti u zemlji Hrvata (XIII. – XIV. stoljeće)« (91–111). Slijedi rad Milana Ivaniševića »Desa Lučić i franjevci u Trogiru« (113–138) u kojemu se objavljuje latinski izvornik i hrvatski prijevod oporuke Trogiranina Dese, sina pokojnoga Luke iz 1224. godine, a temeljem koje su tamošnji franjevci naslijedili sav njegov imetak.

Nikola Mate Roščić bavi se »Splitsko-trogirskom predajom o dolasku sv. Frane 1212. godine na hrvatsku obalu« (139–162) te osnove za to nalazi u djelu Trogiranina Ivana

Lučica kojim se poslužio i crkveni povjesničar Daniele Farlati u svom znamenitom pregledu povijesti crkve *Illyricum sacrum*. U radu »Sv. Franjo i franjevački počeci u Zadru« (163–172) Stanko Josip Škunca razmatra dokumente koji upućuju na boravak sv. Franje u Zadru i osnutak tamošnjega franjevačkog samostana, dočim se u nastavku donosi hrvatski prijevod teksta franjevačkog povjesničara Donata Fabijanića (1808. – 1890.) o putu sv. Franje na Istok i njegovu dolasku u Zadar (»Zadarski zapis s kraja XIX. stoljeća o putovanju sv. Franje«, 173–188). »Franjevački počeci u Dubrovniku« (189–220) tema su rada Josipa Sopte u sklopu kojega autor obrađuje mogući boravak sv. Franje u Gradu te raščlanjuje najstarije dokumente koji svjedoče o tamošnjoj prisutnosti franjevaca i gradnji samostana. Tematski se na taj rad nastavlja tekst Marijana Sivrića »Franjevci u oporukama dubrovačkog notarijata« (221–258). Riječ je o spisima koji se mogu datirati od 1280. do 1808. godine i važno su vrelo ne samo za povijest franjevaca u Dubrovniku i okolici nego i za njihovu prisutnost duž cijele istočne obale Jadrana.

Mogući dolazak sv. Franje u Istru i na Kvarner razmatra Ljudevit Anton Maračić (»Kvarnersko-istarske predaje o dolasku sv. Franje na hrvatsku obalu«, 259–268), dočim se predaja o Franjinu boravku u Zagrebu obrađuje u radu Željka Železnjaka (»Sveti Franjo Asiški u Zagrebu«, 269–274).

Likovni prikazi predaja o dolasku sv. Franje u Hrvatsku javljaju se u hrvatskoj umjetnosti dosta kasno, tek u 18. stoljeću. Slike koje se nalaze u Zagrebu i Dubrovniku za ovu prigodu obrađuje Anđelko Badurina (»Likovni prikazi boravka sv. Franje u Hrvatskoj«, 275–280). Početke djelovanja franjevaca u Bosni (od 1291. godine) obrađuje Andrija Zirdum (»Prvi franjevci u Bosni«, 281–286), a Marjan Vogrin razmatra osnutak franjevačkih samostana na području današnje Slovenije i susjednih zemalja (»Začetki reda manjših bratov na ozemlju Slovenije in kjer so nekoč živeli Slovenci«, 287–296).

Angelo Paleri bavi se u svojem radu predajama o boravku sv. Franje na širem području talijanske pokrajine Marke te ukazuje i na razvijene trgovačke veze između hrvatskih obalnih gradova i Ankone (»Mjesne predaje o putovanjima sv. Franje u pokrajini Marke«, 297–306). Povijest djelovanja klarisa na hrvatskom tlu tema je priloga s. Kate Karadža (»Prvi samostani klarisa u hrvatskim zemljama«, 307–324), a s. Marija od Presvetog Srca (Anka Petričević) izravno se bavi splitskim samostanom sv. Klare (»U sjaju velike obljetnice: 800. obljetnica osnutka Drugoga franjevačkog reda – sestara klarisa, 1212. – 2012.«, 325–331).

Pokornici (eremite, picokare, manjurice) tema su rada Petra Runje (»Hrvatski franjevci trećoredci u XIII. stoljeću«, 333–348), dočim je u fokusu istraživanja Milka Brkovića »Diplomatička analiza papinskih isprava franjevcima u XIII. st. sačuvanih u franjevačkom samostanu u Zadru«, 349–380).

Prosjачki su redovi u Dalmaciji i Istri utrljali put novome humanističkom duhu i gotičkom stilu. U sklopu obrade teme »Franjevci i umjetnost na hrvatskoj obali u XIII. stoljeću« (381–412) Joško Belamarić podrobno obrađuje zamah novih stilova u gradnji i slikarstvu na primjerima trogirске katedrale, crkava u Dubrovniku, Zadru i Puli, kao i umjetnina (raspela) u franjevačkim samostanima u Poreču, Splitu i Zadru. Fra Euzebije Fermedžin (1845. – 1897.) i njegov rad na proučavanju povijesti franjevaca (osobito u prvim stoljećima njihova djelovanja) u hrvatskim zemljama tema su rada Daniela Patafte »Fra Euzebije

Fermedžin o počecima franjevaštva u Hrvatskom primorju i njegovu zaleđu», 413–434), dočim se Robert Jolić bavi prinosima fra Dominika Mandića (1889. – 1973.) proučavanju iste problematike (»Fra Dominik Mandić kao istraživač franjevačkih početaka u Hrvata«, 435–454).

U nastavku zbornika slijedi cjelina »Prvi dodatak« (454–474) u sklopu koje su sadržani opisi slavlja povodom 800. obljetnice dolaska sv. Franje na hrvatsko tlo, propovijed mons. Marina Barišića, nadbiskupa metropolita splitsko-makarskoga, prigodom misnog slavlja na Sustipanu, zahvala Ivana Sesara, provincijala Provincije Uznesenja Marijina u Hercegovini i predsjednika Vijeća franjevačkih zajednica na završnom slavlju, opis kulturnih događanja, pregled tiska o 800. obljetnici dolaska sv. Franje u Hrvatsku, kao i pregled postojećih franjevačkih redova i njihovih zajednica u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori (stanje iz 2014. godine). U »Drugome dodatku« (475–508) predstavljene su zbornici *Kačić* nastali povodom određenih obljetnica i drugih svečanih prigoda.

Završni dio zbornika čine popis suradnika u ovom broju (509–568), popis ilustracija, popis izdanja zbornika *Kačić*, popis prispjelih publikacija u Uredništvo zbornika *Kačić*, kazalo osobnih imena, kazalo zemljopisnih naziva, sadržaj i upute za suradnike.

Novi broj zbornika *Kačić* posvećen je u cijelosti velikoj obljetnici boravka sv. Franje Asiškoga na hrvatskom tlu. Iz pera brojnih, najvećim dijelom franjevačkih crkvenih povjesničara, predstavljene su brojne važne sastavnice vezane uz predaje i dokumente koji sv. Franju 1212. godine smještaju u hrvatske zemlje te su doneseni brojni novi podatci o počecima franjevačkoga reda na širem području od Slovenije do Boke kotorske. Stoga možemo zaključiti da ovaj zbornik nesumnjivo predstavlja historiografski vrijedno i poticajno djelo.

Lovorka Čoralčić